

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ТУРИЗМОЗНАВСТВА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Люта Д.А.

Запорізький національний університет

У статті розглядаються методологічні підходи, які використовують у формуванні готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності. Виділено основні методологічні підходи у системі формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності. Проаналізовано наукові публікації, які присвячені цій проблемі. Аналіз дозволив виділити основні методологічні підходи, які використовуються у системі формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності. До них віднесено функціональний підхід, компетентнісний підхід, системний підхід.

Ключові слова: методологічні підходи, формування готовності, майбутніх фахівців з туризмознавства, професійна діяльність, функціональний підхід, компетентнісний підхід, системний підхід.

Постановка проблеми. Головною метою діяльності туризму в XXI столітті є створення сприятливого організаційно-правового та економічного середовища, формування конкурентоспроможного ринку туристських послуг на основі ефективного використання природного та історико-культурного потенціалу України, забезпечення її соціально-економічних інтересів та екологічної безпеки [1, с. 67].

У зв'язку з цим змінюється характер професійної діяльності, її структура, зміст, принципи, технічна база та організаційні форми і, як результат, умови й вимоги до підготовки спеціалістів сфери туризму. Ця галузь стрімко розвивається, тому прогнозується потреба у висококваліфікованих спеціалістах, які повинні забезпечити відповідне теоретичне та практичне підґрунтя для розвитку цієї сфери діяльності. Дедалі очевиднішим стає той факт, що професійно, отже й ефективно, займатися туризмом без фахової освіти складно, а у сфері обслуговування споживачів туристських послуг просто неможливо [1, с. 67].

З позицій сьогодення сучасним суспільством висуваються нові вимоги до різних соціальних інститутів, головною з яких справедливо визначено освіту. Вона представлена новою освітньою парадигмою, що визначає умови, які спрямовані на формування і розвиток особистісних якостей людини. У сучасний період система вищої професійної освіти розвивається з урахуванням нових ціннісних орієнтирів суспільства, спрямованих на суб'єкту позицію, діалогічну культуру, внутрішню і зовнішню інтеграцію взаємодії, а також мобільність, конкурентоспроможність, компетентність його суб'єктів [2, с. 201].

Теоретико-методологічним підґрунтям процесу формування готовності майбутніх фахівців виступає сукупність методологічних підходів, завдяки яким досліджуване педагогічне явище внаслідок своєї складності й багатоаспектності розглядається з різних боків [2, с. 202].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні науковці визначають безліч підходів у системі формування готовності майбутніх фахівців. У дослідженнях українських вчених (С. Миронець, С. Максименко, Л. Долинська, М. Корольчук, О. Креденцер, Л. Карамушка) висвітлено і практичні, і теоретичні питання – методологічні підходи, визначення понять,

шляхи формування професійних якостей тощо. Зарубіжні науковці (В. Симоненко, В. Бодров, Л. Меркур'єва, М. Савіна, С. Чистякова, С. Павлютенков, А. Сазонова, Л. Виготський, Д. Ельконіна, Р. Мартенес, А. Леонтьєва, С. Рубінштейн, О. Філь) здебільшого акцентують увагу на практичну частину.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз свідчить, що процес формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності досліджено недостатньо. Зокрема потребують обґрунтування методологічні підходи в системі формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності. Розглянемо методологічні підходи, що характеризують найвищий ступінь методології, а саме системний, функціональний і компетентнісний підходи.

Мета статті. Метою статті є характеристика методологічних підходів у системі формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу. На перший план нині висувається завдання – забезпечити підготовку працівника нового типу. Їх найважливішою якістю має бути професійна гнучкість та мобільність, тобто здатність у разі необхідності швидко перекваліфікуватися чи змінити професію. Серед інших обов'язкових елементів кваліфікації сучасного робітника Г.В. Щокін називає також солідну загальну освіту, широку професійну підготовку і високий культурно-технічний рівень, уміння швидко поновлювати та поповнювати знання. Сучасний працівник практично у будь-якій сфері діяльності повинен володіти здатністю до економічного мислення, до роботи в творчих колективах, мати підготовку у сфері маркетингу, а також чітко уявляти собі господарські, соціальні і культурні аспекти застосування нових технологій [4, с. 88].

Зрозуміло, що формування готовності у своєму підґрунті має те чи інше уявлення про поняття готовності, тому ми почнемо з аналізу підходів до цього поняття.

Узагальнення наукових праць, присвячених проблемі готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності дає змогу визначити три основних підходи до її розуміння, які подані у табл. 1.

Таблиця 1

**Наукові підходи до розуміння сутності готовності
майбутнього фахівця до професійної діяльності**

Науковий підхід	ПІБ учених	Базові характеристики готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності
Функціональний	М.І. Дьяченко, Л.О. Кандилович, В.Е. Мільман та ін.	1. Певний функціональний стан, психологічна та соціальна установка, ставлення, що характеризують поведінку особистості. 2. Система професійних знань, умінь і навичок фахівця, яка є визначальною умовою його успішної професійної адаптації, подальшого професійного самовдосконалення та безперервності підвищення кваліфікації.
Системний	А.О. Деркач, О.М. Леонтьєв, С.Д. Смірнов та ін.	1. Напрямок у спеціальній методології науки, завданням якої є розробка методів дослідження й конструювання складних за організацією об'єктів як систем. 2. Аналіз та комплексне вивчення процесу формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.
Компетентнісний	К.К. Платонов, О.О. Бодальов та ін.	1. Поступова переорієнтація домінуючої освітньої парадигми з переважаючою трансляцією знань, формуванням навичок створення умов для оволодіння комплексом компетенцій, які означають потенціал, здатність випускника до виживання і стійкої життєдіяльності в умовах сучасного багаточинникового соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно і комунікаційно насиченого простору. 2. Особливості навчання на основі компетентності: навчання сконцентроване на вихідних результатах, а не на вхідних.

Основними методологічними підходами у системі формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності можемо виділити системний, компетентнісний, функціональний.

Системний підхід є основним у методології формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності, оскільки сама підготовка майбутнього фахівця повинна бути системою.

Системний підхід має безліч визначень на думку різних вчених. Ми можемо визначити його наступним чином. Системний підхід – це визначення, створення і застосування процесу навчання з урахуванням суб'єктивних і об'єктивних чинників.

Розглядаючи проблему підготовки фахівців з позицій системного підходу, Н.М. Самборська констатує, що його сутність у наукових дослідженнях можна звести до кількох характеристик [5, с. 100]:

- система передбачає наявність окремих частин, які перебувають у нерозривній єдності з цілим;
- кожна з частин цілого відображає певною мірою всю систему, однак ціле домінує над сукупністю складових;
- система – це складно організований об'єкт, що складається з підсистем.

Грунтовний розгляд структури системного підходу стосовно професійної підготовки майбутніх фахівців здійснила у своєму дослідженні О. Марущак [6]. Наприклад, вона розглядає такі особливості системи, як її структура та склад. Компонентом системи вона вважає найменшу її частину, на рівні якої ще не проявляються системні властивості. Тобто, компонент – це первинний результат інтеграції та найменша частина системи (її структурна одиниця), яка несе в собі системні якості. Окрім цього, в побудові системи можуть вирізнятися окремі підсистеми, або вторинні результати інтеграції окремих компонентів. В свою чергу, підсистеми – це порівняно незалежні частини системи, свого роду проміжні системи в ієрархічній підпорядкованості явищам вищого порядку. Внутрішня організація системи, що характеризується певною взаємодією її ком-

понентів і властивостей, складає структуру системи. А структура визначає зв'язки, які виникають між компонентами системи та характеризує місце кожного з них у взаємодії з іншими.

Системний підхід є вагомою теоретичною передумовою дослідження питань наукової організації навчального процесу. Він передбачає забезпечення формування особистості в її цілісності, інтегрування всіх механізмів і зв'язків, які необхідні для ефективного формування майбутнього фахівця.

Компетентнісний підхід серед інших методологічних підходів, які активно використовуються в педагогіці, посідає особливе місце, оскільки почав розроблятися відносно нещодавно. У вітчизняній педагогіці широко відомі праці з компетентнісного підходу Н. Бібік, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко, О. Локшиної, І. Єрмакова та ін. Компетентнісний підхід в системі освіти залежить не лише від типу вищого навчального закладу, але й від загальної моделі освіти.

На сьогодні формується нова парадигма вищої освіти, яка безпосередньо пов'язана з професійною компетенцією та компетентністю. Аналіз визначень поняття «компетентність» свідчить, що практично кожне з них включає такі основні характеристики: знання, досвід в певному виді діяльності. Тому компетентність формується, розвивається і проявляється в процесі діяльності.

Компетентність – це вміння здійснювати певну діяльність. Поширення поняття компетентність в науці пов'язане з професійною діяльністю, що підтверджується думками вчених-педагогів, практиків управління і досвідом європейських країн, а саме: «компетентнісний підхід почав вивчатися і застосовуватися за вимогою роботодавців, яких не задовольняє ступінь практичної підготовленості випускників системи освіти – їх невміння взаємодіяти з людьми, створювати і працювати в команді, знаходити необхідну інформацію та використовувати її при вирішенні завдань виробництва».

Вітчизняна система освіти завжди була компетентнісною і орієнтованою на сферу професійної діяльності, але в той же час завжди була спрямована на підготовку фахівців для масового та стабільного

ринку. На сьогоднішній час ситуація змінюється. Інтенсивно розвиваються технології, виробництво стає гнучким і вимагає нового фахівця, здатного виявляти активність у несталіх умовах. Саме тому актуальним є компетентнісний підхід, який окрім точних знань і навичок охоплює такі категорії, як готовність пізнання, здібності, соціальні навички тощо. Таким чином, компетентність проявляється в діяльності і тому не може обмежуватися тільки певними знаннями або вміннями.

Розуміння педагогічного процесу як системи потребує розкриття сутності та змісту цього поняття. Відомим у науковій літературі є функціональний підхід, який характеризує розуміння педагогічного процесу як системи.

Сутність функціонального підходу полягає у розгляді досліджуваних складових елементів з позицій зовнішнього середовища. Це дозволяє розглядати взаємозв'язок системи з іншими системами і зовнішнім середовищем абстрактно. При цьому, вникати в процеси, які відбуваються саме в досліджуваній системі не є обов'язковим. Все, що відображає поведінку і відносини представленої функціонуючої системи, називають функцією, а підхід – функціональним.

Висновки і пропозиції. Отже, аналізуючи вище викладене, можемо стверджувати, що проведене дослідження дозволило визначити основ-

ні методологічні підходи в системі формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності.

Визначено, що до основних методологічних підходів у формуванні готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності належать: функціональний підхід, системний підхід, компетентнісний підхід.

Проведений аналіз наукових досліджень цієї сфери дає змогу стверджувати, що кожен із методологічних підходів є невід'ємною частиною системи формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності. Також, слід зазначити, що всі методологічні підходи взаємопов'язані та взаємозалежні.

Характеристика методологічних підходів визначила основу системи формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності.

Отже, підбиваючи підсумки, можемо сказати, що методологічні підходи в системі формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності є важливою та невід'ємною частиною.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розгляді інших аспектів у системі формування готовності майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності.

Список літератури:

1. Казарницькова Я.Л. Процес формування професійної компетентності та працездатності майбутнього фахівця туристської індустрії. Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки. 2009. № 10(173). С. 67–74.
2. Редчук Р.О. Методологічні підходи до формування готовності майбутніх фахівців з документознавства до професійної взаємодії у сфері соціальних комунікацій. Збірник наукових праць. Педагогічні науки. 2014. № 118. С. 201–208.
3. Трішкіна Н.І. Сучасні підходи до формування професійних компетенцій фахівців торговельно-економічного профілю. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія: Педагогіка і психологія. Педагогічні науки. 2015. № 1(9). С. 193–199.
4. Щокін Г.В. Теорія і практика управління персоналом: навч. посіб.: 2-е вид. Київ: МАУП, 2003. 280 с.
5. Самборська Н.М. Соціально-комунікативна компетентність майбутніх медичних працівників у контексті системного та компетентнісного підходів: наук.-метод. збір. Проблеми освіти / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, 2015. № 85. С. 97–101.
6. Структура системного підходу до професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання. URL http://library.udpu.org.ua/library_files/zbirnuk_nayk_praz/2010/2010_3_6.pdf (дата звернення: 12.02.2018).

Лютая Д.А.

Запорожский национальный университет

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ФОРМИРОВАНИИ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ПО ТУРИЗМОВЕДЕНИЮ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

В статье рассматриваются методологические подходы, которые используют в формировании готовности будущих специалистов по туризмоведению к профессиональной деятельности. Выделены основные методологические подходы в системе формирования готовности будущих специалистов по туризмоведению к профессиональной деятельности. Проанализированы научные публикации, которые посвящены этой проблеме. Анализ позволил выделить основные методологические подходы, которые используются в системе формирования готовности будущих специалистов по туризмоведению к профессиональной деятельности. К ним отнесен функциональный подход, компетентностный подход, системный подход.

Ключевые слова: методологические подходы, формирования готовности, будущих специалист по туризмознавства, профессиональная деятельность, функциональный подход, компетентностный подход, системный подход.

Liyta D.A.

Zaporizhzhya National University

METHODOLOGICAL APPROACHES OF FUTURE TOURISM SPECIALISTS' READINESS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY

Summary

The article deals with the methodological approaches that are used in forming the readiness of future specialists in tourism studies for professional activities. The main methodological approaches in the system of forming the readiness future tourism specialists' readiness for professional activity are highlighted. The scientific articles devoted to this problem were analyzed. The analysis allowed to identify the main methodological approaches that are used in the formation of the readiness among future specialists in tourism for professional activities. These include a functional approach, a competent approach, a system approach.

Keywords: methodological approaches, formation of readiness, future specialist in tourism, professional activity, functional approach, competence approach, system approach.